

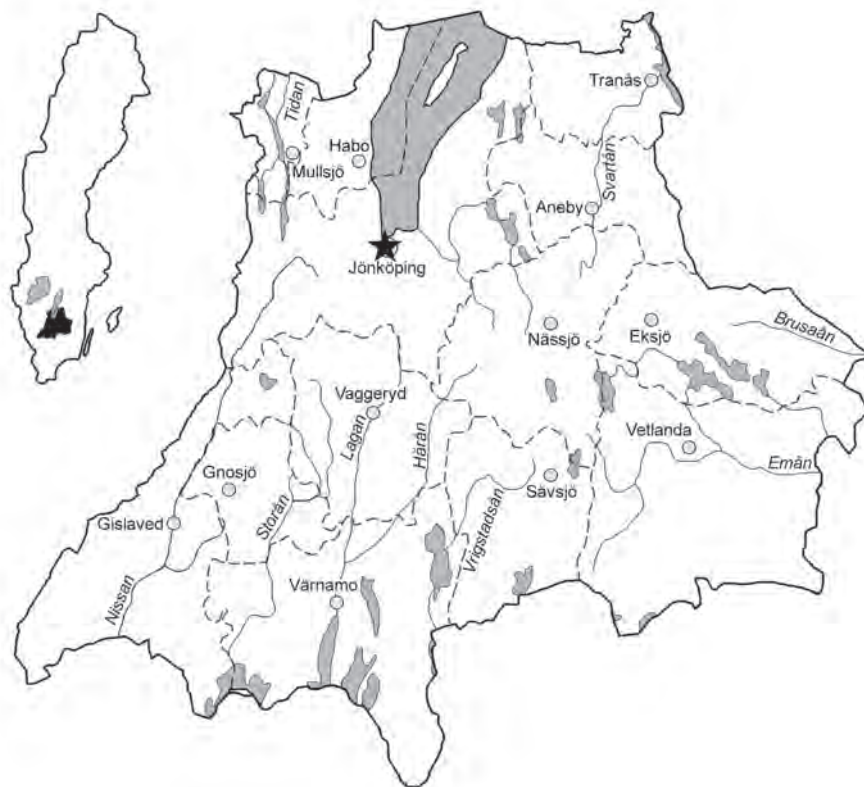
Fjärrkyla i Västgötagatan, Skolgatan och Brunnsgatan

Rapport över arkeologisk för- och slutundersökning
inom del av RAÄ nr 50:1, medeltida kulturlager inför
fjärrkylaledningar inom Västgötagatan, Skolgatan samt
Brunnsgatan i Jönköpings stad och kommun, Jönköpings
län

Fjärrkyla i Västgötagatan, Skolgatan samt Brunnsgatan.

Arkeologisk för- och slutundersökning inom del av RAÄ nr 50:1, medeltida kulturlager inför fjärrkylaledningar inom Västgötagatan, Skolgatan samt Brunnsgatan i Jönköpings stad och kommun, Jönköpings län

Rapport och ritningar: Susanne Haltiner Nordström. Fyndfoto: Göran Sandstedt JLM
Grafisk mall: Anna Stålhammar
Tryck: Arkitektkopia, Jönköping

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
Tel: 036-30 18 00
E-post: info@jkpglm.se
www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor, Geografiska Grunddata samt Geodata (FUK) är återgivna enligt tillstånd:
© Lantmäteriet. Ärende nr MS2007/04833, nr MS2012/03742 samt dnr i2012/1091.

ISSN: 1103-4076

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2014

Innehåll

Inledning.....	5
Målsättning och metod	5
Topografi.....	5
Tidigare undersökningar.....	5
Resultat.....	8
Anläggningar i Skolgatan/Västgötagatan, område I.....	10
Anläggningarna i Västgötagatan intill kv Handeln, omr II ..	10
Ugnen	11
Avfallsgrop	12
Andra fasen inom område II.....	12
Tredje fasen, bottenlagret, inom område II.....	13
Anläggningar i Västgötagatan/Nygatan, område III.....	15
Fynd.....	15
Svartgods	15
Stengods	16
Paffrathtyp	16
Engoberat protostengods.....	16
Siegburg.....	17
Niederschsentyp.....	17
Raerentyp.....	17
Äldre rödgods.....	17
Yngre rödgods	19
Porslin och glas.....	19
Gjutform och bränd lera.....	19
Metall.....	20
Silvermynt.....	20
Sammanfattning.....	21
Administrativa uppgifter.....	22
Referenser.....	23
Tryckta källor	23
Otryckta källor.....	23
Arkiv.....	23

Bilagor

Bilaga 1.	Anläggningslista och lagerlista
Bilaga 2.	Fyndtabell
Bilaga 3.	Planritningar
Bilaga 4.	Anläggningsplan
Bilaga 5	Konserveringsrapport

FIGUR 1. Utdrag ur ekonomiska kartans blad 64E0fS. Undersökningen markerad med blått och förtydligade med en svart oval. Skala 1:10 000.

Inledning

Under våren 1998 utförde Jönköpings läns museum en arkeologisk för- och slutundersökning inom Västgötagatan, Skolgatan och Brunnsgatan inför planerade ledningar för fjärrkyla. Den totala schaktlängden beräknades till 200 löpmeter. I samband med förundersökningen schaktades totalt 130 löpmeter där orörda kulturlager påträffats som kom att beröras under slutundersökningen. Beställare var Jönköpings Energi AB. Fältansvarig var Ann-Marie Nordman och rapportansvarig Susanne Haltiner Nordström.

Målsättning och metod

Den vetenskapliga målsättningen inför slutundersökningen var att funktionsbestämma och datera den ugsanläggning som påträffades under förundersökningen. Andra eventuella anläggningar likaså. Om möjligt även funktionsbestämma vilken typ av gjuteriverksamhet som förekommit på platsen samt försöka relatera områdets funktion och utnyttjande i belysning av resultaten från tidigare utförda undersökningar i närområdet. Dessutom avsågs att registrera ursprunglig marktopografi.

Metoden var att schakta fram ytan, vilket gjordes under förundersökningen, varefter slutundersökningen fortsatte direkt efter. De påträffade anläggningarna, ugsfundamentet och kullerstensgatan samt övriga anläggningar dokumenterades och mättes in. Lagren undersöktes stratigrafiskt och allt dokumenterades i plan och profil. Avsatta lager vattensållades eller genomsöktes på hackebord. Fynden insamlades rutvis i 2 × 1,5 meter stora rutor.

Topografi

Undersökningsområdet som låg i de centrala delarna av Väster berörde gatorna Brunnsgatan, Skolgatan och Västgötagatan. Området ingick i den centrala delen av det medeltida Jönköping. Staden hade en skyddad och bra placering ovan Vättern, på sandjord som torkade ut snabbt vilket lämpar sig bra för bostadsbebyggelse. Färdvägar fanns i alla väderstreck.

Tidigare undersökningar

Många stora undersökningar har utförts inom de västra delarna av Jönköping under perioden från 1960-tal till idag 2014. Av dessa kan nämnas kvarteren Hagen (1961 Nilsson), Harpan, Hatten (Löfgren 1987), Lundströms plats (Varenius 1990, Jansson 1995) och Harven (Claesson 1990), samtliga belägna kring Trädgårdsgatans norra del, SE FIGUR 2.

FIGUR 2. Karta över tidigare undersökningar inom medeltidsstaden och de utschaktade tomterna. Skala 1:2 000.

Resultaten från dessa undersökningar visar att området under 1300-talet tillhört stadens västra utkanter dit bland annat brandfarlig verksamhet som smide och gjuteri lokaliserats. Under 1400-talet kom en bebyggelseexpansion vilken innebar omreglering av tomterna väster om Trädgårdsgatan. Bostadshus och ekonomibyggnader anlades på långsamala tomter utifrån den så kallade Store gata, som var stadens västra infart. Vid Store gata (som hade ungefär samma sträckning som Västra Storgatan, se figur 3) låg källarförsedda byggnader tillhörande handelsbodas och bostadshus. Vid korsningen Trädgårdsgatan/Brunnsgatan och runt Brunnsgatan visar undersökningar en strukturell förändring mot norra delarna av staden. Här har den hög- och senmedeltida bebyggelsen tunnats ut och istället förekommer det rikligt med hantverk, företrädesvis gjuteriverksamhet (Jansson 1999).

Flera omfattande arkeologiska undersökningar har utförts intill Lundströms plats: Harven, Hammaren, Harpan samt på själva Lundströms plats. Här framkom bebyggelse lämningar från 1200–1500-tal, där det äldsta var ett grophus med järnsmidesverksamhet och andra verkstäder med järnsmide daterade till 1200-tal. Även fynd av järnslag från 1200-talet gjordes i Store gata. Bland övriga konstruktioner kan nämnas en magasinsbyggnad från 1300-tal,

FIGUR 3. Karta över hur medeltidsstaden Jönköping var uppdelad med Store gata, torget och kvarteren.

husgrunder, ugsfundament från 1400-1500-tal. En stenkällare och bronsgjuteriverkstad har daterats till slutet av 1500-talet (Kallerskog, Åstrand manus)

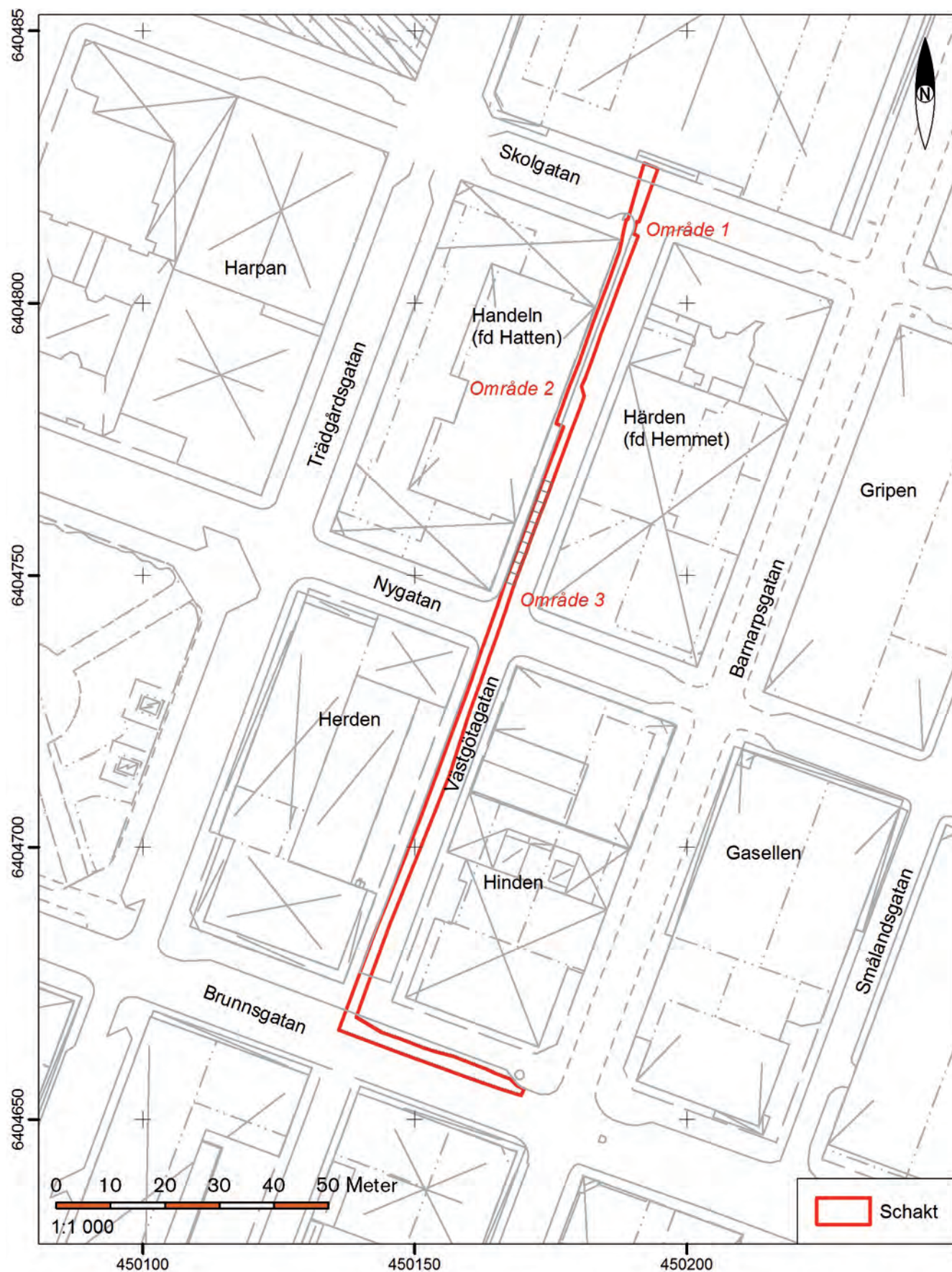
När fjärrkylaledningen skulle grävas ner i Brunnsgatan, Gjuterigatan och Trädgårdsgatan 1999 (Jansson 1999:27) så framkom kulturlager och ett antal anläggningar. En gjuterigrop, ett ugsfundament, ett stolphål och en latringrop bland annat. Aktiviteterna på platsen dateras till perioden 1000–1400-tal. Äldsta anläggningen var ett stolphål som daterades till 1000–1300-tal.

Resultat

På tre platser i det upptagna schaktet längs Västgötagatan framkom bevarade kulturlager och anläggningar - område I-III. Kulturlagren innehöll bland annat rester av kullerstengata, nedgrävningar och ett ugsfundament. Inom område II, mitt för kvar-

FIGUR 4. Översikt över schaktet längs Västgötagatan, taget från norr. Tegelhuset till höger hör till kvarteret Handeln.

FIGUR 5. Schaktkarta med hela schaktet markerat i rött. Skala 1:1000.

teret Handeln, fanns de flesta anläggningarna, se FIGUR 5. Ytterligare undersökta ytor fanns i Brunnsgatan, mellan Västgötagatan och Barnarpsgatan, intill kvarteret Hinden, se FIGUR 4 OCH 5.

Antalet registrerade anläggningar vid undersökningen var 24 stycken. Av dessa var nio stycken gropar eller nedgrävningar, fem anläggningsnummer var kopplade till ugnen och tre stycken var stolphål. Över kullerstenarna låg ett lager med bränd lera och gjutformar.

Anläggningen i Skolgatan/Västgötagatan - område I

Schaktningarna startade längst i norr i Skolgatan/Västgötagatan, se FIGUR 5. Här framkom den första anläggningen A1, en grop/nedgrävning som var 1,25 × 1 meter stor och med ett djup på 1,1 meter. Fyllningen bestod av lera, sand och småsten, ett påfört lager. I gropen påträffades ett blandat fyndmaterial såsom sentida porslin, glas och en kritpipa. Men även äldre fynd såsom stengods av typen Siegburg från 1200-1300-talet. En eventuell bit av en degel och gjutformsfragment tillsammans med slagg som kan visa på någon form av järnhantverk i närheten. Möjligen kan de kopplas till de lämningar som framkommit inom Lundströms plats och som visat på en omfattande smidesverksamhet från 1200-tal och fram till 1500-tal.

Anläggningarna i Västgötagatan, intill kv Handeln - område II

I den norra delen av schaktet och i den översta yngsta fasen, fas I, framkom anläggning 2, ettstensatt lergolv som tolkats som ett isolerande golv till ugnskonstruktionen A7. Stenarna var knyttnävsstora och låg tätt i ett lergolv. Under detta lager framkom ytterligare ettstensatt golv, A12 med stenar som var 0,1–0,3 meter stora., se

FIGUR 10

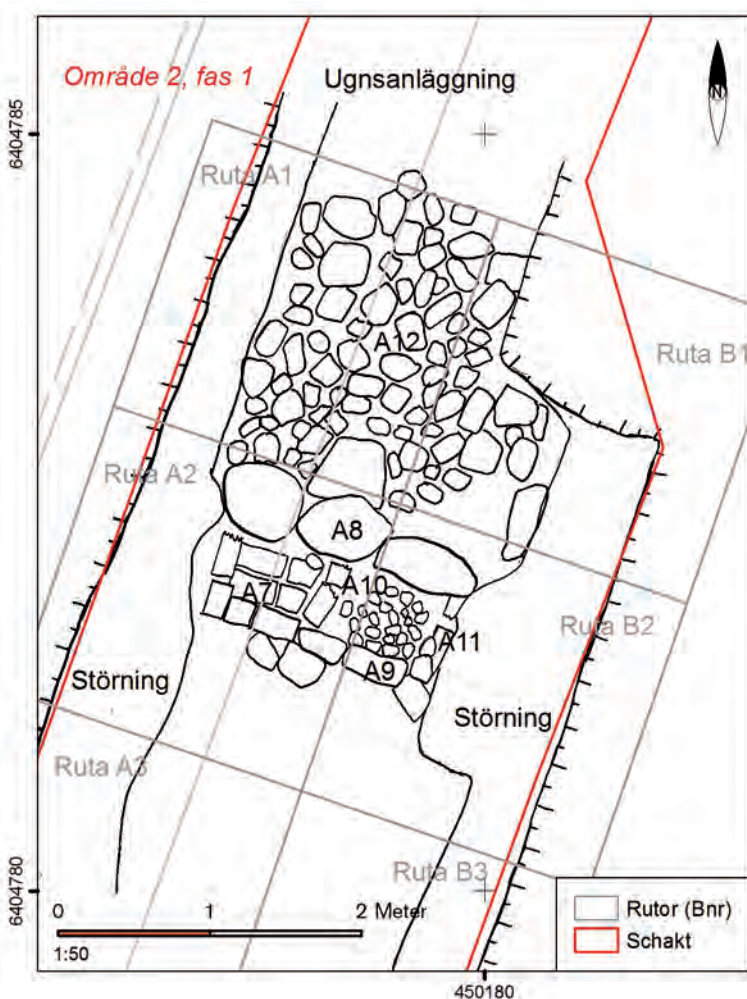

FIGUR 6. Ugnen A7 sedd från ovan med stenramen A9 till höger i bild. I den vänstra delen syns det täckande gjutforms- och lerlagret som hörde till ugnen.

Ugnen

Ugnen, eller ugnsfundamentet, A7, var ca 1,60 × 1 meter stort och bestod av stenar, tegel och bränd lera. I toppen fanns tegelstenar. Rader med stenar, A8 och A9, fanns både norr och söder om teglet. Stenarna var ca 0,3-0,5 meter stora, och de begränsade ugnen tillsammans med A11, som utgjordes av stenar och tegel i den östra delen, SE FIGUR 6, 7 OCH 8. A10 har tolkats som ett kullerstengolv i en eldkammare i ugnen, SE FIGUR 9. Stenarna var ca 0,1 meter stora. Stenarna låg inbäddade i ett lager med bränd lera. Ugnen var relativt liten och med få fynd som kan ge ledtrådar till vilken verksamhet som bedrivits här. Avsaknaden av större mängder slag och gjutformar talar mot att ugnen använts till järnframställning-bearbetning såsom de ugnar man påträffat vid Lundströms plats.

Inom området Lundströms plats har under 2007 flera faser framkommit; de yngsta lämningarna var från en grytgjuteriverkstad från senare delen av 1500-talet med rikliga mängder krossade gjutformar. Lämningar efter järnsmide fanns från tre separata områden, daterade till 1200-talets senare del. Smidesgropar, som kan dateras till perioden 1220–1275, påträffades. De innehöll förslagad sintrad

FIGUR 8. Område II, fas 1. Ritning över de anläggningar (A8–A11) som ingått i ugnsanläggningen A7.

FIGUR 7. Ugnen med stenkonstruktionen och tegelstenarna i toppen, Anl 7- Anl 11. Fotot taget från öster.

FIGUR 9. Den inre konstruktionen i ugnen med kullerstengolvet som tolkats som delar av en eldkammare, Anl 10.

FIGUR 10. Kullerstenslagret, A12 som låg i norr i direkt anslutning till ugnen, A7.

lera och järnslag. Många smidesskållor och bottensållor framkom, vilka kan dateras till slutet av 1200-talet. Här har även smide med slaggavtappning förekommit då järnet har framställts i blästerugnar (Kallerskog 2009:16ff).

Vid Lundströms plats var alltså avfallet i form av slagg eller gjutformor en stor del av fynden. Ugnen som framkom inom den här aktuella undersökningen i Västgötagatan, kan istället ha med en förädlad form av smide att göra, där det mesta av restprodukter i järnet har tagits bort och därför saknas slaggen.

Avfallsgrop

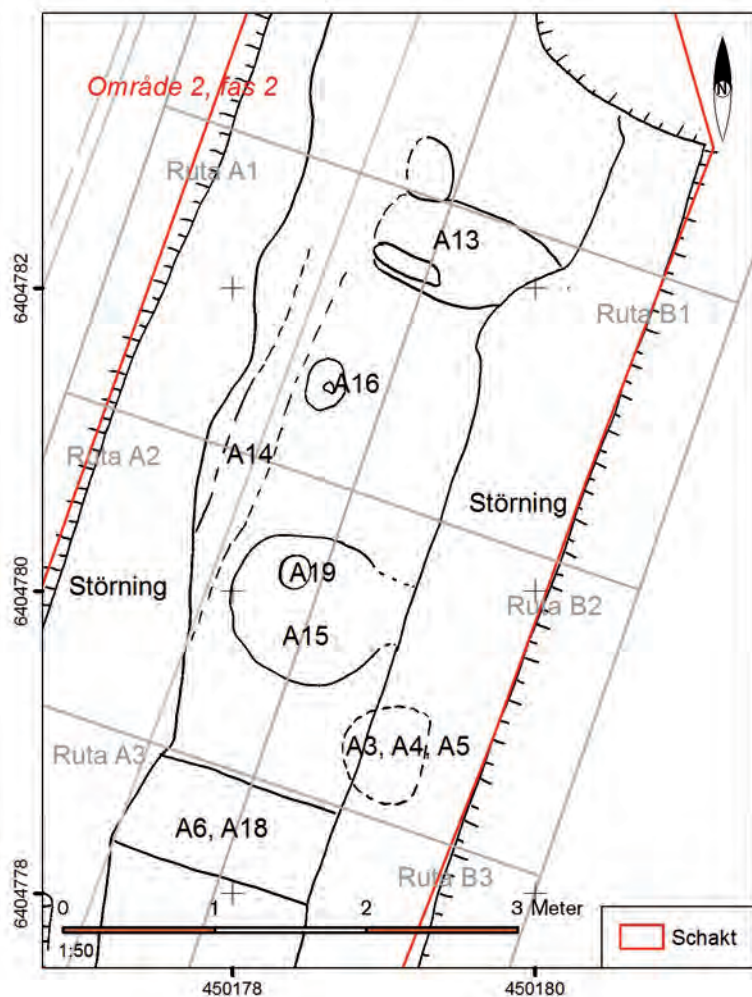
I den översta yngsta fasen framkom även en avfallsgrop, A3, strax söder om ugnen, SE FIGUR 11. Den var något oval, ca 0,5 × 0,55 meter stor och 0,8 meter djup med skålformad botten. Fyllningen bestod av sandig humus och med ett blandat fyndmaterial. Både porslin, yngre rödgods och stengods. Det yngre rödgodset och porslinet kan härledas till ytan av nedgrävningen men här fanns även engoberat protostengods (SE FYNDKAPITLET) som daterats till 1200-talet.

Under lager 12, en arbetsyta intill ugnen framkom ytterligare en grop, A13, med sten mot botten. Fyllningen bestod ett lerlager med både bränd och obränd lera.

Andra fasen inom område II

Den andra fasen, under ugnen, hade ett mer eller mindre heltäckande lager (nr 9, 16 och 22) söder om ugnen. Lagret, som var avsatt, bestod av sandig humus med inslag av kol, näver och brända ben. I dessa lager framkom de flesta stengodskärvorna, fyra fyndposter, både det äldre engoberat protostengods från 1200-tal och av Niedershachentyp från 1300-talet.

Under detta heltäckande lager påträffades en avfallsgrop (A4) som låg under gropen A3. Avfallsgropen var ca 0,5 × 0,45 meter stor

FIGUR 11. Ritning över de anläggningar som framkom i område 2, fas II, under ugnskonstruktionen.

FIGUR 12. Anl 15, Trätunna/tråg tillverkat av laggade pin-nar, synligt i plan efter rensning.

och 0,8 meter djup. Den låg i den östra delen av schaktet och var fylld med påförd sandig humus. Här framkom ett bryne och nitar men inget annat som kan datera gropen. I anslutning till A4 låg även gropen A5. Grop A5 var troligen äldre än A4 som har skurit igenom den förra gropen. I den södra delen av lagren 9, 16 och 22 framkom en stående träplanka, A6, i Ö-V riktning. Plankan kan ha utgjort en enklare vägg eller ett staket, SE FIGUR 11.

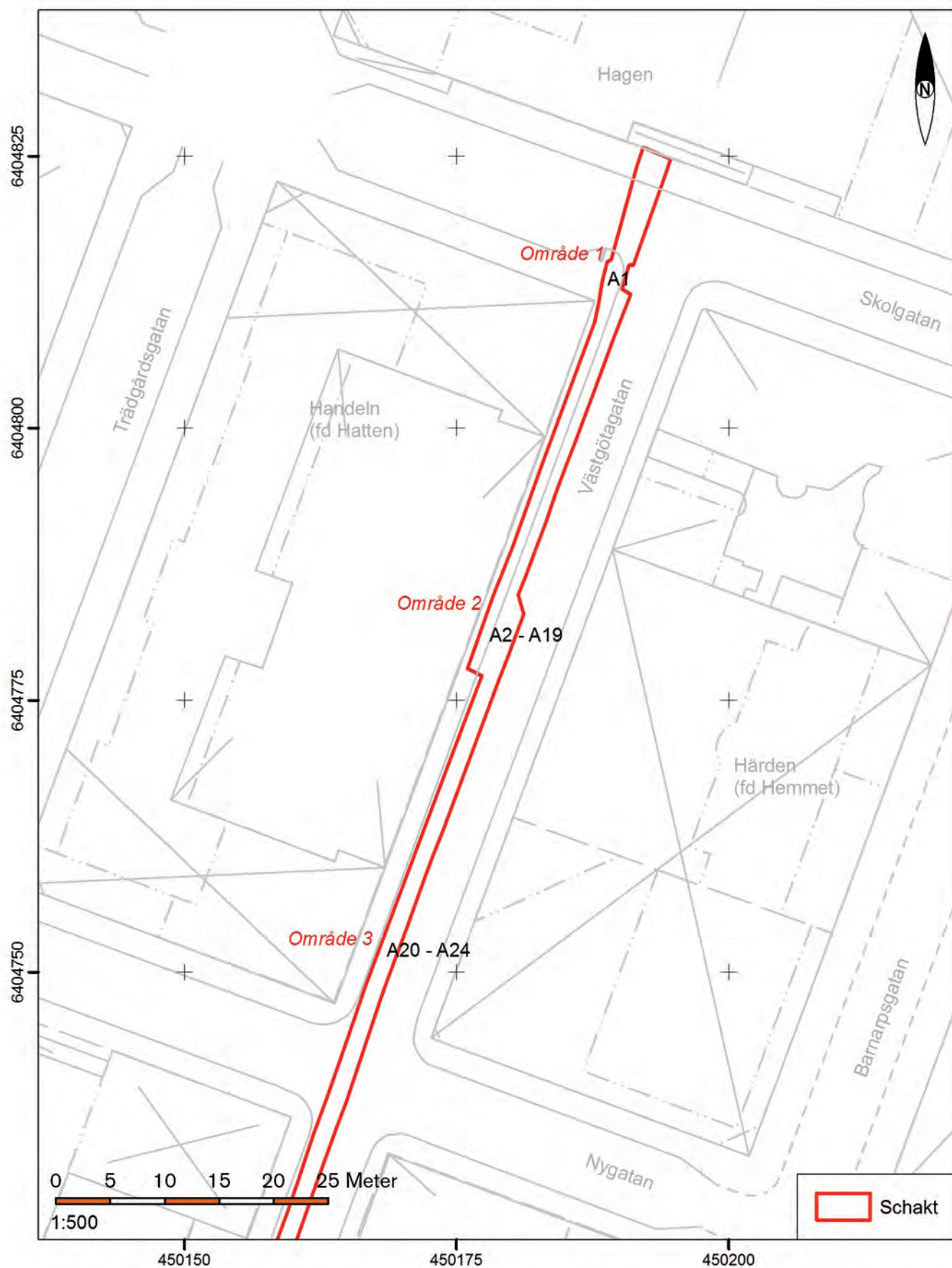
Tredje fasen, bottenlagret, inom område II

I bottenlagret framkom en rad nedgrävningar som bestod av avsatt humös sand, vilket täckte större delen av undersökningsrutorna A1–A4 – B1–B4, alltså mitten av området i Västgötagatan intill kvarteret Handeln.

I ruta A1 påträffades A14, bestående av liggande trä i N-S riktning. Träet kan ha utgjort en stock som ingått i en byggnad eller en konstruktion av något slag. Strax intill framkom A15 också den bestående av trä, SE FIGUR 12. Troligen har anläggningen varit ett tråg eller en tunna. Tunnan var en meter i diameter. Inom området för den brunna tunnan låg A19, ett stolphål, som var 0,2 × 0,16 me-

FIGUR 13. Stolphålet, A16, synligt i profilen.

FIGUR 14A. Plan med schaktet och i vilka områden I-III, anläggningarna påträffades. Karta visar översiktligt alla anläggningars placering oavsett i vilket lager eller på vilken nivå de framkom. Skala 1:500.

ter stort och 0,13 meter djupt. Strax norr om detta stolphål fanns ytterligare ett, A16, SE FIGUR 13, intill stocken i A14. Stolphålet var 0,28 × 0,22 meter och 0,3 meter djupt.

I den södra delen av rutorna A2 och B2 framkom en trolig tomtgräns, A18, i form av en grävd ränna. Rännan eller gränsen var 1,2 × 0,6 meter stor och ca 0,4 meter djup, SE FIGUR 11. Fyllningen, som låg direkt under plankan i A6, innehöll flera fynd, en blandning av både keramik av typen yngre rödgods, ostindiskt porslin, järnföremål och slagg men även äldre material såsom äldre rödgods, stengods (av typen Raeren) och den enda eventuella skärvan svartgods (F11-25 och F91-93), SE FYNDKAPITLET. Rännan A18 var alltså bland de äldsta anläggningarna inom området tillsammans med avfallsgroparna A1, A3 och A4 med dateringar till 1200-tal. Intill tomtgränsen/rännan, ca 1 meter söder därom, framkom ett troligt trägolv, A20, SE FIGUR 11.

Anläggningarna i Västgötagatan/Nygatan - område III

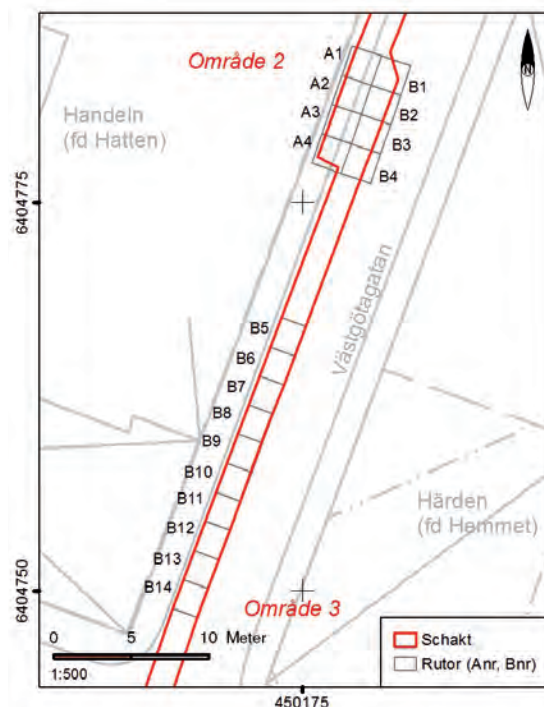
Från ruta B5 i den norra delen till B15 i den södra fanns ett sentida raseringslager över stora delar av schaktet. I den norra delen framkom ett avfallslager bestående av tegel och humusblandad lera. Fynden F61-65 visar på en yngre datering med yngre rödgods och kakel. Några enstaka störningar annars fanns enbart raseringslagret i detta område. Inom ruta B10 och B11 påträffades två stolphål, A21 och A23, och i ruta B12 framkom vad som tolkats som rester av ett eventuellt golv, A24. Storleken var 1,2 × 0,3 meter stort och 0,08 meter djupt.

Området mellan dessa rutor, som sträcker sig ner till Nygatan innehöll i övrigt störningar och lagerrester, SE FIGUR 14. En plan över hur anläggningarna har varit fördelade över hela schaktet syns i FIGUR 14 OCH I BILAGA 3. En mycket förtätad ansamling av lämningar fanns runt ugnskonstruktionen i den norra halvan av schaktet.

Resten av Västerlånggatan ner till Brunnsgatan innehöll inget av antikvariskt intresse.

Fynd

Vid de två undersökningarna, för- och slutundersökning, tillvaratogs 105 fyndposter. Ungefär hälften innehåller endast ett föremål, men resten består av två eller flera. Den största delen av fynden består av någon form av kärl, 36 fyndposter, där det yngre rödgodset utgör den största andelen. Därefter är stengodset representerat av 12 poster följt av porslin. De mera ovanliga kärlen tillhör gruppen äldre rödgods. Ett ganska grovt gods, F92, som troligen är lokalt tillverkat, se FIGUR 15. Ytterligare en skärva av någon form av B-gods har fått F102. Godset är grått med synlig magring och en yta som är slammad.

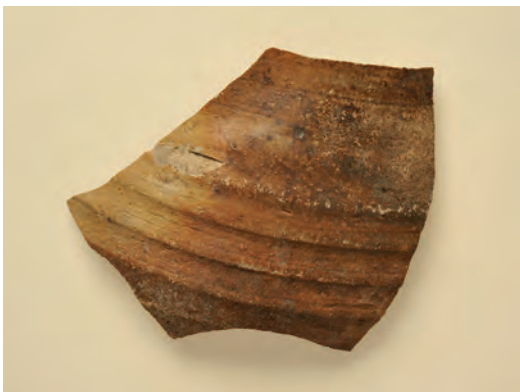
FIGUR 14B. Plan med schaktet och var undersökningsrutorna var belägna. Skala 1:500.

FIGUR 15. En skärva av ett grovt magrat och troligen lokaltillverkat kärl av så kallad svartgodstyp. Ett av de äldre fynden inom undersökningen. F92.

FIGUR 16. En skärva stengods av Paffrathtyp, F85.

FIGUR 17. En skärva av engoberat protostengods med sin typiska bruna engobe på utsidan. F30.

FIGUR 18. Mynningsskärvan med stämpeldekoren som är mycket ovanlig i Jönköping. Kärlet har varit en kanna och räknas också till gruppen engoberat protostengods, F81.

Svartgods

Keramiken under tidig medeltid dominerades av den slaviskt inspirerade östersjökeramiken. Den har tidigare tolkats som en ren importvara men som idag tros vara lokalt framställd i Skåne. Den stora produktionen började under 900 och 1000-talet. Tekniskt var det en nyhet eftersom kärlen var de första i Skandinavien som tillverkats med hjälp av en kavalett. Kavalett var en långsamt roterande skiva som användes för att underlätta formning och dekorering av kärl. Godset var magrat med krossad bergart såsom de vikingatida kärlen. Dock var magringen mindre grovkornig. Kärlen byggdes upp med rullteknik och några av de nya formerna var skålar, lampor och lock. En viktig föremålsform var hängkärlet. Under 1100-talet blev det västeuropeiska inslaget allt större och drejat och hårdbränt svartgods kommer till Skandinavien. Kärlen är klotrunda och under 1200-talet förses grytorna med ben. Endast en skärva av ett troligt lokalt tillverkat svartgodskärl har påträffats, F92, SE FIGUR 15. Ganska grov magring, dåligt bränt gods, troligen en bukbit. Under slutet av medeltiden upphör svartgods att produceras (Lindahl 2002:120f).

Stengods

I fyndmaterialet finns 12 fyndposter med stengods. Så kallat protostengods börjar framställas på Kontinenten och sprids upp till Skandinavien. Det blir allt vanligare under 1300-talet men samtidigt förekommer även äkta stengods. Under 1300-talet minskar även betydelsen av svartgodskannorna och slås slutligen ut av importen av stengodset. Den stora mängden importerat stengods kommer under 1400-talet. Under tidig modern tid, 1520–1800 ökar den lokala produktionen vilket resulterar i en större variation i form och dekor. Kannor och krus görs uteslutande i stengods och mängden kärl av stengods ökar. Under 1700-talets lopp ändrades stengodsets roll. Från att tidigare ha använts till finare dryckesbägare och bordskärl blev dess roll främst att användas till kärl för förvaring och i slutet av 1700-talet påbörjades Sveriges första produktion av stengods (Lindahl 2002:126ff). Av de 12 stengodsskärorna som påträffades vid undersökningarna så var den övervägande delen av en ålderdomlig karaktär med en datering till 1200–1300-tal.

Paffrathtyp

Ett hårdbränt gråvitt och skivigt gods. Kornig, metallisk gråglänsande yta. Namnet kommer från ett fynd med verkstadsavfall i orten Paffrath i Rhenlandet. Allt gods av denna typ behöver inte vara tillverkad på orten. Paffrathgods uppträder redan under 1000-talet men är vanligt förekommande under 1100-talet. Godset finns även under 1200-talet. En skärva av denna typ påträffades (F85), SE FIGUR 16. Den vanligaste formen var små klotformade kärl.

Engoberat protostengods

Ett ej helt genomsintrat stengods. Grå alternativt gulorange godsfärg. Lila alternativt brun utvändig engobe. Flera produktionsplatser utpekade i Rhenområdet. Uppträder vid slutet av 1200-talet men betraktas som ett typiskt 1300-tals gods, SE FIGUR 17, F30. En skärva med en rullstämpeldekoration längs med mynningskanten från en kanna (F81) påträffades också, SE FIGUR 18.

Siegburg

I Siegburg i Rhenområdet producerades äkta stengods redan på 1300-talet, men det blev vanligt som import till Skandinavien först under 1400-talet. Godset är gulgrått eller vitgrått, ibland med bruna eller rödbruna glasyrfläckar. Under 1300-1600-talet utvecklas i Siegburg en krukmakeriindustri utan motstycke i nordvästra Europa. De nya kärlformerna var kannor med smal mynningskant, koppar, bägare och dryckesskålar. Dessa kärl tog över hela marknaden från de blyglaserade lergodskärlen, (Fnr 1, Fnr 71), SE FIGUR 19. Fyndnummer 88 kommer från en vid skål med dekorativ rand i saltglasyr som daterats till 1200–1300-talen, SE FIGUR 20. Den hade också tummad bottenrand. I samband med 30-åriga kriget tog produktionen slut.

Niedersachsentyt

Denna typ av keramik brukar inte ha ett helt genomsintrat gods. Även genom en tunnare och mattare saltglasyr avviker den här typen också från de andra stengods. Från 1300-talet framträder en typ med gråfärgat gods med utanpåliggande brunaktig engobe. Vid undersökningen hittades en sådan skärva (Fnr 41).

Raerentyt

Typen är ett mörkgrått stengods. Den är karakteristiskt glansigt grå eller fläckvis brun samt har brun saltglasyr. Två skärvor av denna typ påträffades (Fnr 16, Fnr 75), SE FIGUR 21. Det handlar om dryckeskärl och nattkärl. Den klassiska kannan tillverkades under perioden 1485–1550 och utgjorde en handelsvara i nordvästra Europa. På vissa kärl dekorerades halsarna med ansikten som ristats eller tryckts in. Under 1570-talet tillverkades klotrunda flaskor med ett ansikte på mitten (Elfwendahl 1999:51f).

Äldre rödgods

Äldre rödgods finns både med och utan glasyr. Det kan vara såväl oxiderat som reducerat, med ett hårt, sandigt lergods. Lergods förekommer med fin magring i olika färgnyanser – rött, rödorange, ibland med grå färg hos tjockare kärldelar. Såväl ofärgad som grönfärgad blyglasyr, ibland ojämnt fördelat på kärlet, förekommer. Godset kan vara ytbehandlat och dekorerat på olika sätt (Elfwendahl 199:40).

FIGUR 19. Mynningskanten från ett Siegburg kärl. F1.

FIGUR 20. Botten av en liten skål av typen Siegburg med en saltglasyr runt mynningen. F88.

FIGUR 21. Delar av ett dryckeskärl av Raerentyt. Delar av botten och buk, F16.

FIGUR 22. Den lilla skärvan härrör troligen från ett handtag. Fyndnummer 29, med krackelerad glasyr.

FIGUR 23. Foten från en trebensgryta. Fyndnummer 91.

FIGUR 24. Kärvan med den olivgröna glasyren och en trolig dekorationsrand längs mynningen. Fyndnummer 26.

Det drejade svartgodset var tillsammans med det utvändigt glaserade rödgodset det vanligaste på 1200-talet. Under den här perioden sker flera tekniska innovationer såsom glasering och bränning i keramikugnar. Käriformerna förändras och nu blir trebensgrytor, kannor och krus vanliga, tillskillnad från tiden innan, när endast krukor förekom. De olika käriformerna har använts som förrådskärl, kokkärl och serveringskärl. Även droppannan introducerades i hushållet. Under 1400-talet förändras det inhemska keramikhandverket ytterligare och man börjar nu glasera kärnen på insidan istället för på utsidan (Lindahl 2002:126).

Allt fler kärl i keramik blir vanliga som köks- och serveringskärl under 1200-talet och de utländska är fler än de lokalt producerade. Formerna är framför allt kannor och tillbringare. Det handlar om stora kärl, som har haft en utvändigt blyglasyr, ibland även dekor. De har varit avsedda att synas och handlar om att ge ägaren en viss status. Även under 1300-talet är det keramiska ägandet sparsamt. Man lagar maten i metallkärl, drickandet och ätandet har varit gemensamt. Ingen lokal verkstadsproduktion av kärl sker. Nu kommer en ny föremålsform, nämligen de något större ben- och hänkel föresedda grytorna i ett grått, oglaserat lergods. Även stek- och droppfat förekommer. Under 1400-1500-talen fortsätter stengodset att dominera det keramiska beståndet men metall och trä är fortfarande de viktigaste materialen. Vid mitten av 1500-talet sker en förändring bland kokkärlen då de blyglaserade grytorna avlöser de utan glasyr. Hänkeln blir till rörskaft och de vanliga trefotsgrytorna har dykt upp som en inhemsk produkt (SE FIGUR 22, Fnr 29). Ytterligare en skärva från en trefotsgryta påträffades bestående av en fot i ett reducerat gods (SE FIGUR 23, Fnr 91). Strax före 1600 börjar nya kärtyper uppträda bland bordskärlen. Det är fat och skålar dekorerade med ringlad lera i olika färger. I slutet på 1500-talet och i början på 1600-talet ökar det keramiska beståndet i hushållet. Framförallt så är det de stora dekorerade faten som tillverkas lokalt. Keramik blir ett billigt material som snart alla har råd med. För den personliga hygien blir nattkärl i lergods eller stengods tillgängliga (Elfwendahl 1999:126ff).

Fyndnummer 26 består av en skärva med välbränt mörkgrått gods med blyglasyr i en olivgrön färg på båda sidorna av en mynningsbit, SE FIGUR 24. En drejningsrand/dekoration finns på den ena sidan. Fyra skärvor har framkommit av äldre rödgods, vilket kan tyckas lite men förklaras av att det inte varit någon stor orörd yta som undersökts. Dessutom var det keramiska inslaget i tidens hushåll litet med de viktigaste kärnen tillverkade i metall eller trä. Så trots att området som undersökts, har legat nära Store gata, med handelsmännen med den högsta statusen som tomtägare, så ska inte resultatet ses som magert.

Yngre rödgods

Yngre rödgods är oxiderat, rött, rödorange, orange eller rödbrunt till färgen. Det är oftast glaserat. Godset kan vara ytbehandlat och dekorerat på olika sätt. Det är oftast lokalt tillverkat.

De skärvor som var av denna typ, 17 fyndposter, var alla av en allmän karaktär gällande form och färg. Både skålar, fat och krukor fanns representerade med både mönstrade och omönstrad glasyr. Någon datering eller funktion annat än hushållskärl från 1700-talet går inte att utläsa ur materialet. Ett lite mera ovanligt fynd utgjordes dock av ett lock som fått fyndnummer 99, se FIGUR 25. Locket har troligen suttit på en burk som tillverkats lokalt i staden under andra halvan av 1700-talet. Under denna period ska inte den västra delen av Jönköping ha varit bebodd i någon större utsträckning utan det var på Öster man bodde. Om dessa rödgodsskärvor visar att man ändå slagit ner sina bopålar här, eller om det handlar om utfyllnadsmassor som kommit hit på andra vägar, går inte att säga.

FIGUR 25. Fyndnummer 99 som var ett lock till en burk av något slag tillverkat i yngre rödgods.

Porslin och glas

Av de 10 fyndposterna som innehöll porslin var ett fynd så kallat Ostindiskt porslin. Det var av den vanligaste sorten, så kallat blåvitt. Skärvan var liten och utan några speciella kännetecken. Det övriga porslinet var inhemskt tillverkat i bland annat Rörstrand och Marieberg med en datering runt 1700–1800-tal. Kärlen var av lite olika karaktär, både skålar, fat och koppar. Dekoren var blandad med mycket växt- och blommönster och ränder. Den vanligaste färgen på mönstren var blått men även rött, lila, svart och grönt förekommer.

Av glas var merparten sådant som kan räknas till sentida fyndmaterial såsom fönsterglas, flaskor och buteljer. Utöver dessa framkom två smältor av glas (Fnr 80 och 82) och en pärla (Fnr 77) som möjligen kan höra till den medeltida staden.

Gjutform och bränd lera

I anslutning till ugsanläggningen A7 påträffades föremål i bränd lera – delar av en degel (Fnr 7), en ugsnvägg (Fnr 25) och en gjutform (Fnr 8), vilket får betraktas som lite rester efter en verksamhet som i vanliga fall brukar producera mycket restmaterial. Det kan tyda på att verkstadsplatsen har städats noggrant.

Tillverkat av bränd lera var även de kakelfragment och ett tegel som har sparats. Sju stycken kritpipsfragment har även tillvaratagits.

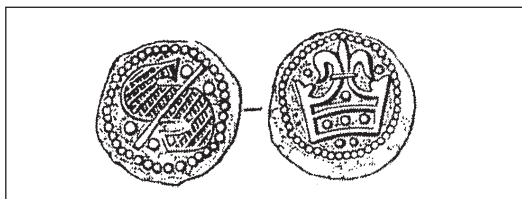
Metall

Sammanlagt sparades 22 fynd tillverkade av metall och 8 fyndposter med slagg. Det vanligaste fyndet var spik och nit med 12 stycken och sedan en vardera av beslag, ett eventuellt bultlås (Fnr 96), en kniv (Fnr 89), nål (Fnr 44) och en ten (Fnr 64). Alla dessa var tillverkade i järn. En knapp (Fnr 76), delar av en fingerborg (Fnr 105) och en knappnål (Fnr 103) gjord i koppar hittades också. Fynden var starkt korroderade och kan inte dateras närmare än troligen medeltid.

Silvermynt

Ett litet silvermynt (Fnr 100) framkom i den nordöstra delen, under A12. Myntet är i dåligt skick, och i april 2014 är det fortfarande på konservering, men enligt konservatorn handlar det möjligen om en tvåsidig penning från Birger Magnussons regeringstid, SE FIGUR 26. Han regerade under perioden 1290–1318. Präglingsorten är osäker men präglingen föreställer på ena sidan ett fyllt S, genombrutet med ett streck. På andra sidan syns en krona med en fransk lilja på toppen och fyra punkter. Båda sidorna har en pärlkrans ytterst (Tonkin 2005:36).

FIGUR 26. Silvermyntet som påträffades vid undersökningen var tunt, nedbrutet och förorenat så detaljerna syns dåligt. Myntet kan möjligen vara från Birger Magnussons regeringstid, se figur 27. Penningen är ca 13 mm i diameter. Foto efter konservering.

FIGUR 27. Bilden visar ett silvermynt av förmodat samma typ som det som påträffades vid undersökningen. Mynttypen härrör från Birger Magnussons regeringstid 1290–1318. Ur Tonkin 2005.

Sammanfattning

Under våren 1998 utförde Jönköpings läns museum en för- och slutundersökning inom fornlämning 50, Jönköpings stad, inför dragningar av ledningar för fjärrkyla. Sträckan gällde Västgötagatan mellan Skolgatan och fram till Brunnsgatan, ca 200 löpmeter berördes.

Här i de västra delarna av staden låg tidigare det medeltida Jönköping som grundades under 1200-talet. I närområdet har tidigare framkommit flera anläggningar som har med järnhantering att göra. Bland lämningarna fanns flera ugnar, smedjor och rester efter smidesjärn. Ett flertal källare längs med det som tidigare var Storegata har tidigare undersökts. De har alla stensatta väggar, trappor av stora stenar, som oftast har lämnats kvar och golv av antingen tegel, sten eller jord. De har daterats till 1400-1500-talet och har tillhört de gårdar som hantverkarna och handelsmännen bebodde i staden.

Inom de här aktuella undersökningarna påträffades en ugnsanläggning, avfallsgropar, stolphål, en eventuell tomtgräns och resterna efter en tunna/tråg. Schaktet var ca 2 meter brett och 200 meter långt, så de påträffade lämningarna får i stort sett ses som pusselbitar tagna ur sitt sammanhang. Området tycks ha använts till metallhantverk och inga tecken på bostäder har framkommit. Stolphålen och de få resterna efter trä har troligen ingått i en enkellare verkstad eller dylikt. Inga dateringar genom kolprov eller dendrodateringar har gjorts, utan den kronologiska bestämningen har uteslutande skett genom de fynd som påträffades. Framför allt är det kärlen, alltså keramiken, som varit till hjälp. Flera olika skärvor av medeltida keramik har framkommit. Ett lokaltillverkat kärl med grov magring, ganska dåligt bränd, hör till övergången mellan den vikingatida grova keramiken och det betydligt smäckrare svartgodset. Ett flertal både protostengods och stengods har hittats vilket ger en datering kring 1200–1300-talet.

Även äldre rödgods framkom vilket pekar på en datering till 1500-talet. Dessa kärl får anses tillhöra perioden strax innan den svenska armén brände ner staden, inför hotet om att den danska hären skulle inta staden 1612. För att försvåra för danskarna med förnödenheter och skydd så offrade borgarna sina bostäder och flydde ur den brinnande staden.

Även skärvor från kärl tillverkat i yngre rödgods, vilka kan dateras till 1700-tal eller senare, framkom men de får antas ha blivit hitfraktade med jordmassor från de östra delarna av staden eftersom den västra i princip inte var bebodd i någon större omfattning under 1700-talet. Trots att schaktet varit smalt, endast ca 2 meter, så har resultatet gett nya pusselbitar till Jönköpings äldsta historia.

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr: 220-3439-1998 FU; 220-4538-98 UN
 Länsstyrelsens beslutsdatum: 1998-04-16 FU; 1998-05-04 UN
 Jönköpings läns museums dnr: FU 228/1998, UN 278/1998
 Beställare: Jönköpings Energi AB
 Rapportansvarig: Susanne Haltiner Nordström
 Fältansvarig: Ann-Marie Nordman
 Fältpersonal: Berith Enbäck, Kristina Jansson, Ann-Marie Nordman och Linnéa Varenius
 Fältarbets tid: 1998-04-14–1998-04-21
 Län: Jönköpings län
 Kommun: Jönköpings kommun
 Församling: Sofia
 Fastighetsbeteckning: Brunnsgatan, Skolgatan och Västgötagatan
 Belägenhet: Ekonomiska kartans blad 64E0fS
 Koordinater: N6404700 E450150
 Koordinatsystem: SWEREF 99 TM
 Undersökningsyta: 200 löpmeter schakt
 Fornlämningsnummer: 50
 Fornlämningstyp: Kulturlager och bebyggelse lämningar, medeltida stad
 Tidsperiod: 1200-1800-tal
 Fynd nr: 1-101
 Tidigare undersökningar: Kvarteret Harven, Lundströmsplats, Brunnsgatan, Gjuterigatan, Trädgårdsgatan.
 Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

Referenser

Tryckta källor

- Elfwendahl, M. 1999. *Från skärva till kärl. Ett bidrag till vardagslivets historia i Uppsala*. Lund studies in medieval archaeology 22. Stockholm.
- Jansson, K. 1999. *Medeltid och fjärrkyla. Arkeologisk förundersökning och slutundersökning av medeltida kulturlager och gjuteriverksamhet i Jönköpings stad*. Jönköpings läns museums rapport 1999:27.
- Kallerskog, L. 2009. *Jönköping och järnet*. C-uppsats i Historisk arkeologi VT 2009. Lunds universitet. Institutionen för Arkeologi och antikens historia.
- Lindahl, A. Red. 2002. *Keramik i Sydsverige en handbok för arkeologer*. University of Lund, Institute of Archaeology: Rapport Series no. 81. Malmö.
- Tonkin, A & H. 2005. *Myntboken 2005 Nr 35. Ljusbro 2005*.
- Wahlöö, C. 1976. *Keramik 1000–1600 i svenska fynd*. Archaeologica Lundensia VI. Kulturhistoriska museet Lund.

Otryckta källor

- Kallerskog, L & Åstrand, J. Rapportmanus, Lundströms plats 2007.

Arkiv

- Jönköpings läns museum.

Anläggningslista

Anl nr	Typ	Läge	Beskrivning	Storlek	Fynd	Höjd
1	Grop/nedgrävning	Västgötatagan/Skolgatan	Grop med melerad sand, humus trä o kol	1,25 x 1,00, 1,1 m djup	Fnr 1-10 Bland annat stengods, gjutformar	+95,50-94,44?
2	Stensatt lergolv	Ruta A 1 och B 1, över A12	Isolerande golv till ugnsanläggning	1,8 x 1,7		+ 95,65 - 95,45
3	Avfallsgrop	Ruta B 3, lager 5	Oval grop, sandigt humuslager, kol o tegel	0,6 x 0,55	Fnr 30-35 Stengods, Bll y, glas, porslin, spik	+95,51 - 95,33
4	Avfallsgrop	Ruta B 3, lager 7, under Anl 3	Oval, fylld med lager 7, sandigt humuslager	0,5 x 0,45, 0,8 dj	Fnr 36-37 Bryne och nit	+95,34 - 94,99
5	Grop	Ruta B 3 under A 4	Lager 8	0,6 dim, 0,35 djup		+95,34- 95,00
6	Träfragment	Ruta A 2 och B 2 L 31 och 36	Planka ovan A 18		Fnr 91-93	+95,48- 95,28
7	Tegelkonstruktion i ugn	Ruta A 2	Lera och tegelstenar i den södra delen av ugnen	0,8 x 0,5		+95,66- 95,54
8	Norra stenraden/ugn	Ruta A 2, B 2	Stenrad med större stenar, i den norra delen av ugn	1,6 x 0,3		+95,62- 95,54
9	Södra stenraden/ugn	Ruta A 2, B 2	Stenrad i den södra delen av ugnen	0,8 x 0,4		+95,72 - 95,30
10	Kullerstenar/ugn	Ruta A 2 och B 2	Fylld med L14, i botten L 20	0,55 x 0,50		+95,45- 95,21
11	Västra gaveln/ugn	Ruta B 2	Tätt lagt kullerstensgolv i flera lager. Under A2	0,5 x 0,2		+95,59 -
12	Stenläggning i golv	Ruta A 1 och A 2, B1-2		2,4 x 2,0		+95,64- 95,38
13	Nedgrävning med sten	Ruta A 2 och B 2	Fylld med sten och bränd lera	0,8 x 0,5		- 95,40 - 95,52?
14	Trä	Ruta A 2- A 3	Lager 32	2,2 x 0,2		
15	Tråg/tunna	Ruta A 3, B 3	Bränt trä,	1,0 mid		+95,44 - 95,38
16	Stolphål	Ruta A 2	Fylld m sotig humus, kol bränt ben, lerfragm, lager 34	0,3 mid, 0,3 dj		+95,39 - 95,01
17	Eventuell ränna/ del av grop	Ruta B 5	Ligger i L 28. Humös sand L 35	1,2 x 0,2		
18	Nedgrävn för A6 med fyllning	Ruta A 4, B 4 Lager 36 och 38	Tomtgräns?	1,2 x 0,6	Fnr 11-25 Stengods, keramik Bll ä och Bll y, ostindiskt porslin, järnföremål, slagg,	+95,36- 94,92
19	Stolphål/ fyllning	Ruta A 3	Lager 37	0,20 x 0,16, 0,13 dj		
20	Träggolv	Ruta B 12, Lager 39	Golvlager L 39	0,8 x	Fnr 94 Slagg	+97,32-97,36
21	Nedgrävning, ev stolphål	Ruta B 10		1,5 mid		
22	Nedgrävning med tegel					
23	Stolphål	Korsning Nygatan-Västgötatagan Ruta B 11	Fyllt med lager 49	0,4 mid		+ 95,35-95,02
24	Mörkfärging- träggolv	Korsning Nygatan-Västgötatagan B12	Fyllt m,ed lager 50	1,2 x 0,3, 0,8 m djupt		+95,30- 95,22

Lagerlista

Lager	Typ	Läge	Anl	Höjder	Fynd
1	Lerlager, obränd lera, inslag av bränd lera	Ruta A 1 och B 1, under A 2, lager av golv	A2	+95,69 – 95,52	
2	Lerlager, utgör tillsammans med kullersten ett golv	Ruta A 1 och B 1	A 2	+95,58 – 95,38	
3	Sandigt humuslager med kol, tegel och grus	Ruta B 1 och B 2	A 2	+95,61 – 95,49	
4	Sandlager med inslag av humus, över L 9,16,22 PF	Ruta A 2 X 3 Y 0		+95,50 – 95,45	Fyndttomt
5	Sandigt humuslager= avfallslager PF. Innehöll tegel, grus och kol. Har skurits av L4.	Ruta B 3 X 2,0 Y 2,7	A 3	+95,51 – 95,33	Fnr 30-34, bl a stengods, keramik Bll y
6	Lerlager, obränd, bränd lera, kol och tegel. L10 i botten	Ruta A 2, B 2		+95,57 – 95,44	Fnr 29
7	Sandig humus, fyllning i anl PF. Har skurit L8 i A 5	Ruta B 3 X 2,0 Y 2,7	A 4	+95,33 – 95,10	Fnr 35-37 Järnföremål
8	Varvigt brun humus, fyllning i anl. Skurits av L7 i A 4	Ruta B 3, täckt A 4	A 5	+95,534 – 95,00	
9	Gulbrunt sandigt humuslager, samma som 16, 22	Ruta B 2,3, täcker Anl 4		+95,51 – 95,44	Fnr 38-40
10	Sandig humus, enstaka lera och tegel	Ruta A 2, B 2		– 95,44	
11	Gråbrun sandig humus, enstaka kol AS, över A 6	Ruta A 4, B 4	A6	+95,56 – 95,48	Fnr 67-68
12	Lerlager, under lager 19, ingår i ugnen	Ruta A 2	A 7	+95,62, – 95,54	
13	Sot och träkolslager, under lager 12, Anl 7,8,9 och 11	Ruta A 2, B 2		+95,54 – 95,52	
14	Bränd lera under anläggning	Ruta A 2, B 2	A 10		
15	Bränd lera och obränd, i söder lager 26	Ruta A 1, B 1	A 12	+95,58 – 95,40	
16	Sandig humus, samma som 9 och 22, AS	Ruta A 2- B 2		+95,51 – 95,43	Fnr 41-47
17	Avfallslager med tegel och humusblandad lera PF	Ruta B 6 X 18 Y 2		+95,59 – 95,49	Fnr 61-65
18	Kompakt sandigt humuslager, raseringslager, sentida PF	Ruta B 6,8,9, 10		+95,65 – 95,49	Fnr 48-50, 51-55, 56, 57, 58-60
19	Tunt raseringslager över lager 12 och söderut	Ruta A 2			
20	Sot och träkolslager, botten på Anl 10, under lager 2	Ruta A 2 och B 2	A 10	+95,31 – 95,27	
21	Sandig humus AS	Ruta B 6,8,9		+95,62 – 95,28	Fnr 26-28, 70-73, 74-78
22	Sandig sotig humus, samma som 9 och 16, över 27 AS	Ruta A 1, B1		+95,45 – 95,38	Fnr 81, 100, 101
23	Humös sand AS	Ruta B 8		+95,53 – 95,48	Fnr 79-80
24	Sandig humus AS	Ruta B 4	A 18	+95,48 – 95,24	Fnr 11-25, 82-83
25	Sand	Ruta B 9		+95,45 – 95,23	
26	Träkolslager, södra delen av lager 15	Ruta A 1, B 1	A 12	+95,37- 95,29	
27	Humös sand (bottenlagret), under L 22 AS	Ruta A 1, 2, 3 och B 2, 3		+95,39- 95,31	Fnr 84
28	Lerlager	Ruta B 5	A 17	+95,43- 95,21	
29	Svagt humöst sandlager	Södra området			
30	Humös sand sot, kol, lera, tegelkross	Ruta B 3, 4		+95,62- 95,44	Fnr 85-87
31	Humös sand, lera, sot, tegelkross,	Ruta B 3, 4		+95,46- 95,33	Fnr 88-90
32	Fyllning i anläggning	Ruta A 1, A 2 och A 3	A 14		
33	Fyllning i anläggning	Ruta A3, B 3	A 15		
34	Fyllning i anläggning, sotig humus, kol, ben	Ruta A 2	A 16	+95,39 – 95,01	
35	Fyllning i anläggning, gjutformslager?	Ruta B 5	A 17		
36	Fyllning 1 i anläggning, PF	Ruta A 4, B 4	A 6	+95,38- 95,28	Fnr 91-93
37	Fyllning i anläggning	Ruta A 3	A 19		
38	Fyllning 2 i anläggning, PF	A 4 och B 4	A 18	+95,36- 94,92	
39	Golvlagret, trä, över lager 40	Ruta B 12	A 20	+95,36 – 95,28	Fnr 94
40	Humlös sand, träkol under lager 39 (A20)	Ruta B 12		+95,40- 95,18	

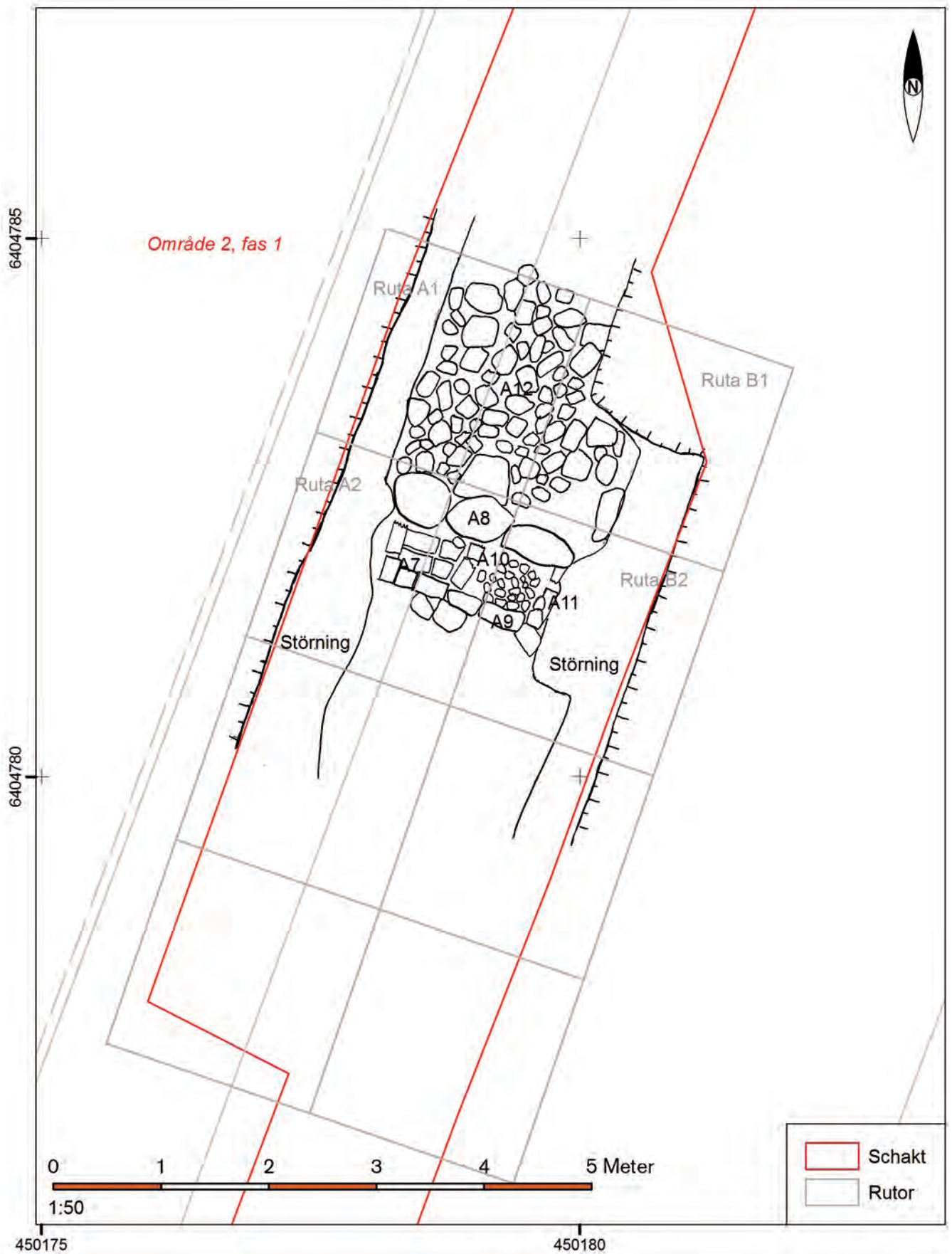
Lager	Typ	Läge	Anl	Höjder	Fynd
41	Humös sand, sot, kol	Ruta B 4		+95,30- 95,18	
42	Humös sand, kol, trä, kalkbruk, tegel	Ruta B 4		+95,60- 95,28	Fnr 95
43	Brandlager, kol, sot humös sand, AS	Ruta B 9, B 10		+95,39- 95,31	Ev. efter stadbrand 1380-tal
44	Sandlager, PF	Ruta B 10		+95,49- 95,37	
45	Humös sand, tegelkross, AS o PF	Ruta B 13, B 14		+95,55- 95,41	
46	Humös sand botten av lager 45, äldre marknivå	Ruta B13		+95,41- 95,27	
47	Lera +tegel				
48	Gråbrun humös sand, fyllning i anläggning	Ruta B10	A 21		
49	Humös sand fyllning i anläggning	Ruta B 11	A 23	+95,35 – 95,02	
50	Mörkfärgning, ljus grå humus, anläggning	Ruta B 11, B 12	A 24	+95,31 – 95,22	

Fyndtabell

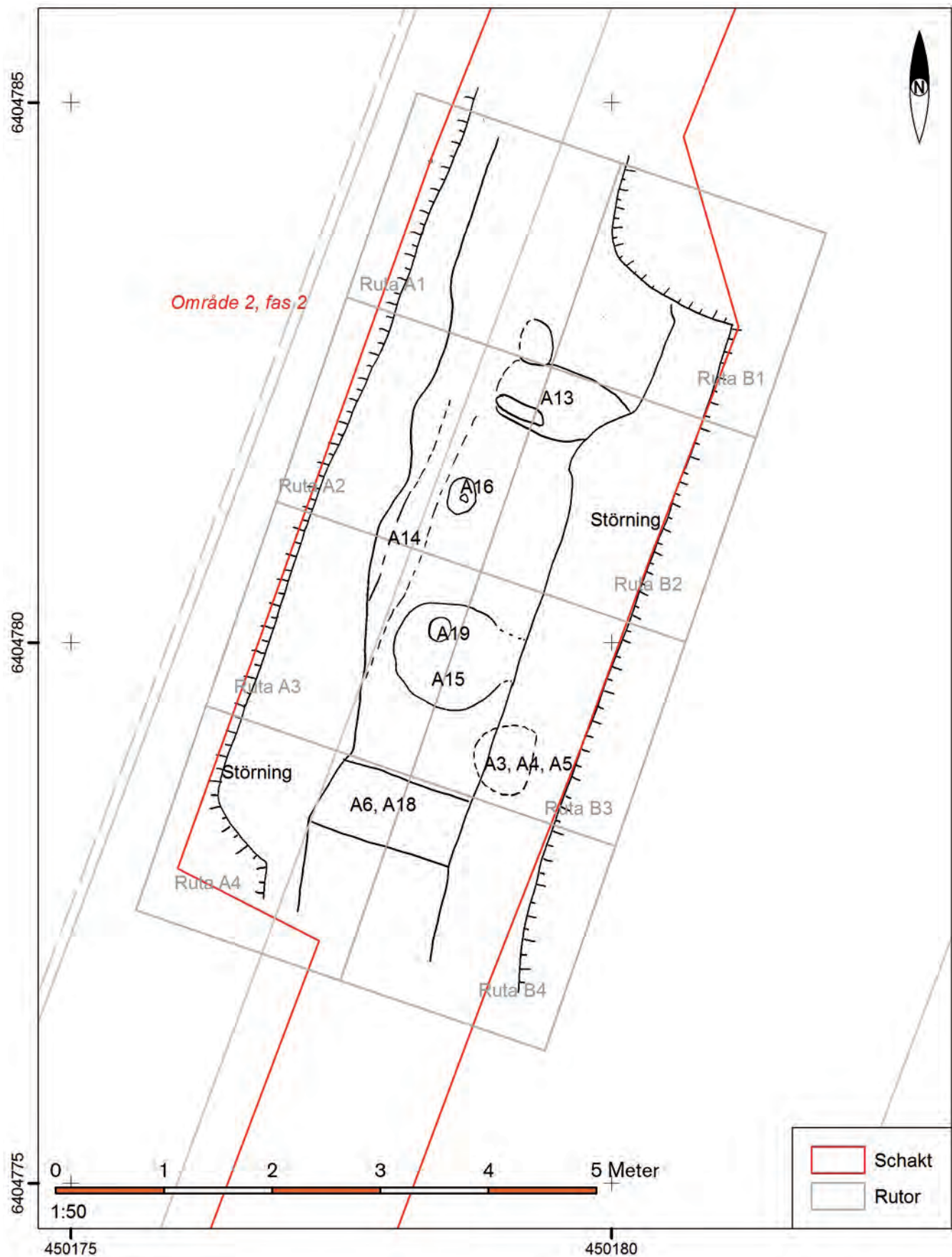
Fnr	Type	Material	Antal	Frag	Vikt	Anl	Beskrivning	Läge
1	Skål	Stengods	1	F	13,9	A 1	Gråbeige gods, ojämnt 1200-1300-tal Siegisburg	
2	Kärl	Keramik	2	F	21,7	A 1	Brun och opak glasyr	
3	Kärl	Porslin	2	F	7,8	A 1	Blå och lila mönster	
4	Pipa	Lera	1	F	1,2	A 1	Skaft	
5	Buteljglas	Glas	2	F	2,2	A 1	Ett grönt och ett klart glas	
6	Spik/nit	Järn	5	F	40,7	A 1	Korroderade spikar och nitar	
7	Degel	Lera	1	F	6,0	A 1	En eventuell degel	
8	Gjutform	Lera	4	F	34,1	A 1	En bit med slät sida (inner eller ytterform)	
9	Slagg	Slagg	2	F	126,5	A 1	Kraftigt förlaggad	
10	Tegel	Lera	1	F	79,8	A 1	Eventuella avtryck	
11	Kärl	Porslin	4	F	67,6	A 18	Svart blad- och frukt mönster, 1700-1800-tal	Lager 24
12	Kärl	Stengods	1	F	4,9	A 18	Ben /hank med dubbelvik, CII-gods ?	Lager 24
13	Kärl	Porslin	2	F	3,9	A 18	Blommönster i rött, blått, grönt, 1700-1800-tal	Lager 24
14	Kärl	Porslin	1	F	9,6	A 18	Vägig mynningsbit, blått mönster, 17-1800-tal	Lager 24
15	Skål	Ostindiskt porslin	1	F	1,6	A 18	Blåa ränder	Lager 24
16	Krus	Stengods	6	F	246,9	A 18	Raerentyp. Högt krus, bly och saltglasyr	Lager 24
17	Kärl	Keramik Billy	9	F	216,1	A 18	Krutor, opak och brun glasyr, 4 mynning, 1 hank	Lager 24
18	Fat	Keramik Billy	4	F	129,9	A 18	Randig dekor, opak glasyr	Lager 24
19	Kärl	Keramik Billy	3	F	5,1	A 18	Brun, gul glasyr	Lager 24
20	Pipa	Lera	2	F	5,6	A 18	Skaft	Lager 24
21	Butelj	Glas	3	F	8,6	A 18	Mörkgrönt glas	Lager 24
22	Fönsterglas	Glas	5	F	3,9	A 18	Ljusgrönt glas	Lager 24
23	Spik	Järn	9	F	28,6	A 18	Mellan 0,3-10 mm	Lager 24
24	Beslag	Järn	1	F	10,7	A 18	Dubbelvikt	Lager 24
25	Slagg	Slagg	1	F	9,8	A 18	Förlaggad lera	Lager 24
26	Kärl	Keramik Bll ä	1	F	5,8	Ruta B 9	Grått gods, mörkgrön knottig glasyr	Lager 21
27	Kärl	Keramik Bll	5	F	34,6	Ruta B 9	Vit/opak glasyr, grönt .gul	Lager 21
28	Spik	Järn	2	F	17,8	Ruta B 9	Ca 0,1 m	Lager 21
29	Kärl/ handtag	Keramik Bll ä	1	F	4,3	Ruta B 2	Gulgrön glasyr	Lager 6
30	Krus	Stengods	2	F	23,2	A 3 Ruta B 3	Engoberat protostengods. Bucklig utsida, del av nacken 12-1300-tal	Lager 5 X 2,00 Y 2,70
31	Kärl	Keramik Bll y	8	F	66,1	A 3 Ruta B 3	1 hank, en mynning, opak glasyr	Lager 5 X 2,00 Y 2,70
32	Buteljglas	Glas	4	F	59,2	A 3 Ruta B 3	Mörkgrönt glas med glas pest	Lager 5 X 2,00 Y 2,70
33	Kärl	Porslin	3	F	10,2	A 3 Ruta B 3	Vit botten med stjärnor och ränder i blått	Lager 5 X 2,00 Y 2,70
34	Kopp	Porslin	1	F	3,0	A 3 Ruta B 3	Gulbeige botten med mönster i brunt, grönt, relief	Lager 5 X 2,00 Y 2,70
35	Spik	Järn	11	F	83,5	A 3 Ruta B 3	0,05-0,1 m stora	Lager 5 X 2,00 Y 2,70

Fnr	Typ	Material	Antal	Frag	Vikt	Anl	Beskrivning	Läge
36	Bryne	Sten	1	F	100,1	A 4 Ruta B 3		Lager 7 X 2,00 Y 2,70
37	Nit	Järn	2	F	12,3	A 4 Ruta B 3		Lager 7 X 2,00 Y 2,70
38	Krus	Stengods	1	F	0,8	Ruta B 3	Gråbrunt gods	Lager 9 X 3,00 Y 2,00
39	Spik	Järn	1	F	9,7	Ruta B 3		Lager 9/16
40	Slagg	Slagg	1	F	49,4	Ruta B 3	Kraftigt förslaggad, delvis röd	Lager 9/16
41	Krus	Stengods	7	F	18,2	Ruta A 2, B 2	Niederschachsentyp Saltglas	Lager 16/9/22 X 0,0 Y 0,0
42	Krus	Stengods	2	F	1,1	Ruta A 2, B 2	Oglaserat	Lager 16/9/22 X 1,0 Y 0,0
43	Kärl	Keramik Bll y	1	F	3,6	Ruta A 2 B 2	Sotigt?	Lager 16/9/22 X 1,0 Y 0,0
44	Nål?	Järn	1	F	0,2	Ruta A 2, B 2		Lager 16/9/22 X 1,0 Y 0,0
45	Nit	Järn	1	F	11,5	Ruta A 2, B 2		Lager 16/9/22 X 1,0 Y 0,0
46	Föremål	Glas	1	F	1,7	Ruta A 2, B 2	Svagt lila glas, flaska/skål?	Lager 16/9/22 X 1,0 Y 0,0
47	Slagg	Slagg	2	F	62,6	Ruta A 2, B 2	Med lera	Lager 16/9/22 X 1,0 Y 0,0
48	Kärl	Keramik Bll y	8	F	46,3	Ruta B 10	Olika glasyr, brun, grön, gul, 3 mynning	Lager 18 X 10 Y 2
49	Kärl	Porslin	1	F	1,3	Ruta B 10	Blått mönster, mynningsbit	Lager 18 X 10 Y 2
50	Pipa	Lera	1	F	2,4	Ruta B 10	Skaft	Lager 18 X 10 Y 2
51	Kärl	Keramik Bll y	11	F	58,3	Ruta B 6	Brun glasyr, oglaserad med pipersdekor (avfall)	Lager 18 X 18 Y 2
52	Kärl	Porslin	5	F	26,7	Ruta B 6	Ränder och blommor i blått, Blad i grönt	Lager 18 X 18 Y 2
53	Kakel	Lera	2	F	56,4	Ruta B 6	En bit list med gul glasyr, del av rump	Lager 18 X 18 Y 2
54	Pipa	Lera	3	F	8,4	Ruta B 6	Skaft	Lager 18 x 18 Y 2
55	Spik	Järn	3	F	13,8	Ruta B 6	Spik och en nit	Lager 18 X 18 Y 2
56	Kärl	Keramik Bll y	5	F	28,2	Ruta B 8	Brun och olivfärgad glasyr	Lager 18
57	Spik	Järn	3	F	15,5	Ruta B 8	Spik och hästkosöm	Lager 18
58	Kärl	Keramik Bll y	6	F	26,5	Ruta B 9	Brun, gul glasyr och pipersdekor	Lager 18 X 12-13 Y 2
59	Fönsterglas	Glas	4	F	3,5	Ruta B 9	Ljusgrönt	Lager 18 X 12-13 Y 2
60	Pipa	Lera	1	F	2,0	Ruta B 9	Skaft	Lager 18 X 12-13 Y 2
61	Kärl	Keramik Bll y	9	F	122,9	Ruta B 6	Fat med randig grön glasyr, brun och engobe	Lager 17 X 18 Y 2
62	Kakel	Lera	9	F	380,2	Ruta B 6	Rumpdelen, lister och gul dekor	Lager 17 X 18 Y 2
63	Pipa	Lera	1	F	3,4	Ruta B 6	Skaft	Lager 17 X 18 Y 2
64	Ten	Järn	2	F	8,8	Ruta B 6	Ten	Lager 17 X 18 Y 2
65	Flita	Flinta	1	F	8,3	Ruta B 6	Avslag	Lager 17 X 18 Y 2
66	Kärl	Keramik Bll y	3	F	9,9	Ruta B 8	Opak och grön glasyr	Lager 23
67	Kakel?	Keramik?	1	F	44,5	Ruta A 4, B 4	Gul glasyr, ganska klumpig bit, osäkert ursprung	Lager 11
68	Slagg	Slagg	1	F	39,7	Ruta A 4, B 4		Lager 11
69	Kärl	Keramik Bll y	26	F	105,6	Ruta B 8	Blandat, mynning, hank, brun, grön engob glasyr	Lager 21
70	Kärl	Porslin	1	F	0,6	Ruta B 8	Blått mönster	Lager 21

Fnr	Typ	Material	Antal	Frag	Vikt	Anl	Beskrivning	Läge
71	Krus	Stengods	1	F	3,0	Ruta B 8	Siegburg	Lager 21
72	Pipa	Lera	1	F	2,3	Ruta B 8	Skaft	Lager 21
73	Flaska	Glas	2	F	5,7	Ruta B 8	Halsmynning, planglas med "mynning"	Lager 21
74	Kärl	Keramik Bll y	9	F	60,3	Ruta B 6	Brun, grön och engob glasyr, 1 mynning	Lager 21
75	Krus	Stengods	1	F	1,5	Ruta B 6	Rarentyp. Blyglasyr med "apelsinhud"	Lager 21
76	Knapp	Koppar	1	F	1,4	Ruta B 6	Platt huvud med ögla på baksidan	Lager 21
77	Pärla	Glas	1	F	0,3	Ruta B 6	Klartglas mörkblått	Lager 21
78	Spik	Järn	4	F	9,4	Ruta B 6		Lager 21
79	Kärl	Keramik Bll y	2	F	3,1	Ruta B 8	Gul och grön glasyr	Lager 23
80	Smälta	Glas	1	F	4,9	Ruta B 8	Ljusgrönt glas	Lager 23
81	Kanna	Stengods	1	F	10,1	Ruta A 1, B 1	Engoberat protostengods. Mynningsbit med stämpeldekör, 12-1300-tal	Lager 22
82	Smälta	Glas	1	F	1,3	Ruta B 4	Ljusolivgrön	Lager 24
83	Ugnsvägg?	Lera	1	F	60,3	Ruta B 4	Med mycket magring av granitsten	Lager 24
84	Slagg	Slagg	2	F	10,4	Ruta B 2		Lager 27
85	Krus	Stengods	2	F	8,1	Ruta B 3	Paffrathtyp. Utan glasyr, knotttrigt ljusgrått gods 12-1300-tal	Lager 30
86	Nit	Järn	3	F	11,9	Ruta B 3	Strakt korroderade	Lager 30
87	Glätt sten	Sten	1	H	250,2	Ruta B 4	Ca 0,1 m i diameter, helt plan, slipade kanter	Lager 30
88	Skål	Stengods	1	F	95,8	Ruta B 4	Siegburg. Bottenbit, blyglasyr på utsidan, 12-1300-tal	Lager 31 X-0,20 Y 2,40
89	Kniv?	Järn	5	F	35,2	Ruta B 4	Starkt korroderad	Lager 31
90	Slagg	Slagg	1	F	344,5	Ruta B 4		Lager 31
91	Trefotsryta	Keramik Bll ä	1	F	45,5	A 18	Svart gods. Reducerat gods, ingen glasyr, fot	Lager 36
92	Kärl	Keramik A gods?	1	F	16,8	A 18	Grovt oglaserat gods, "hemkört",	Lager 36
93	Kärl	Keramik Bll y?	3	F	16,3	A 18	Rödbränt grovt gods, del av fot	Lager 36
94	Slagg	Slagg	3	F	553,2	A 20	Slagg med mycket järn i	Lager 39
95	Spik	Järn	2	F	23,8	Ruta B 4		Lager 42
96	Bultlås?	Järn	1	F	106,9	Ruta B 8	Kraftigt korroderad	
97	Malsten	Sten	1	F	431,8	Ruta B 8	Mindre rundad sten, helt slät	
98	Bryne?	Sten	1	F	380,5	Ruta B 8	Trasig slät sten med räfflor	
99	Lock	Keramik Bll y	1	F	121,1	Ruta B 8-14	Kantigt lock till burk med fyrkantigt handtag	Recent
100	Mynt	Silver	1	H	0,1	Ruta A 1	Ett tunt silvermynt, oläsligt. Medeltida.	Under A 12
101	Krus	Stengods	2	F	11,7	Ruta A 1, B 1	Engoberat protostengods. Korning insida, 1200-tal	Lager 22
102	Kärl	B-gods? oid	1	F	2,1	Rensfynd	Gråfärgat skivigt gods med magringskorn, slammad utsida	Västgötagatan/Nygatan
103	Knappnål	Brons	1	H	0,2	Rensfynd	Nål med kraftigt huvud	Västgötagatan/Nygatan
104	Knapp	Koppar/mässing	1	H	0,2	Rensfynd	Fransklilja eller kärke på framsidan, svagt konkav	Västgötagatan/Nygatan
105	Fingerborg?	Koppar	1	F	0,3	Rensfynd	Tillplattad med svagt reliefmönster	Västgötagatan/Nygatan

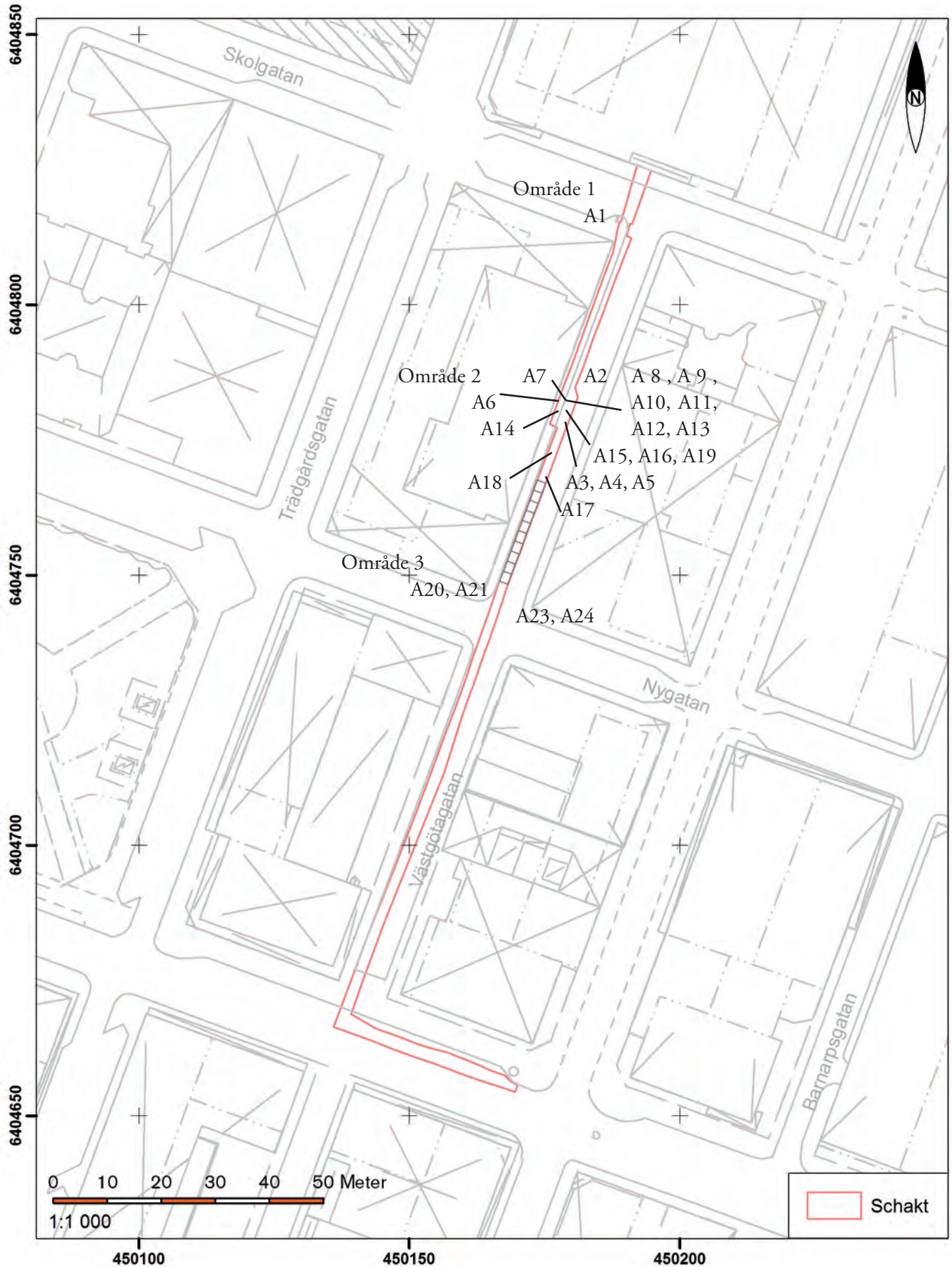

Anläggningsplan över ugnsanläggningen i område 2, där A7, A8, A9, A10, A11 och A12 ingick. Skala 1:20

Ritning över de anläggningar som låg under ugnsanläggningen. A3 låg över A4 som i sin tur låg över A5. De är streckade eftersom de framkom i botten på störningen. A6 var en plank som låg över tomträns A18.

Anläggningsplan

Karta över schaktet och anläggningarnas placering. Skala 1:1000.

Konserveringsrapporter över föremål från Kvarteret Almen 6 samt Västgötagatan, Jönköping

Konserveringsrapport

MJ

Rapport id: K13-46

Ort/Anläggning: Kvarteret Almen 6, Jönköping**Fynd nr:** 100**Kontaktperson:** Susanne Haltiner Nordström**Kons nr:****Datum in:** 2013-11-27**Datum ut:** 2014-09-29**Föremål:** Mynt**Material:** Silver**Antal:** 1**Mått:****Vikt in:** 0,37g **Vikt ut:** 0,35g**Foto:** Ja**Behandling:**

Myntet är täckt av tunna ljusbruna, på några ställen kraftigare föroreningar samt inslag av svartare silversulfid. Någon ursprunglig yta eller spår efter direkt prägling är inte synlig.

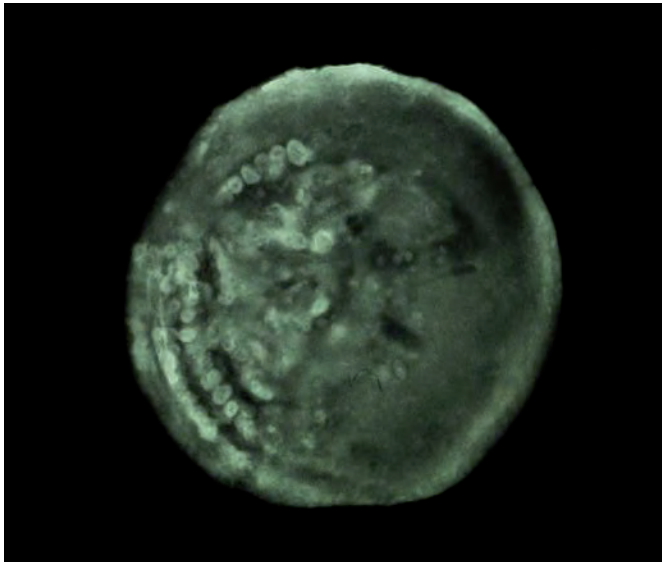
Myntet före konservering. Ett par mindre recenta repor finns på denna sida.

OXIDER
Avlägsna - Skydda - Bevara

Konserveringsrapport

MJ

Rapport id: K13-46

Röntgenfotografi på myntet.

Mekanisk rengöring under mikroskop med trästicka, för att avlägsna hårdare produkter. Tätare oxideringar av silversulfid mjukgörs med EDTA-diNa 3,5-6%, under mikroskop med mjuk pensel samt trästicka, lättare behandling i ultraljudsbad. Myntet urlakas från kemikalier med flera bad av avjoniserat varmt vatten. Dehydrering i 95%-ig etanol med följande kontrollerad torkning. Behandling med BTA 3% i etanol, lufttorkning. Myntet är kraftigt nedbrutet och det ser ut som om stora ytor har släppts tidigare.

Myntet efter konservering.

OXIDER

Avlägsna - Skydda - Bevara

OXIDER AB
Box 980
39129 Kalmar

Telefon: 0722 47 58 58

E-post: max.jahrehorn@oxider.se

Under våren 1998 utförde Jönköpings läns museum en för- och slutundersökning inom området för det medeltida Jönköping. Anledningen var dragningar av ledningar för fjärrkyla i Västgötagatan, Skolgatan och Brunnsgatan.

Trots att schaktet endast var två meter brett kunde lämningar efter en ugnsanläggning, stolphål, avfallsgropar samt spåren av en tomtgräns dokumenteras. De utgör troligen spåren av olika verkstäder, sannolikt avsedda för metallhantering.

Bland fynden märks vardagsföremål som skärvor efter medeltida kärl, de äldsta sannolikt från 1200-talet, men också ett medeltida silvermynt. Undersökningen har gett ytterligare pusselbitar till Jönköpings stads äldsta historia.